

dr hab. Mariusz Krzysztofiński
Oddziałowe Biuro Badań Historycznych
Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie

Tajęcina, 29 VIII 2024 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Radosława Janicy pt. „Fundacja Jana Pawła II w Rzymie w latach 1981 - 2014”, napisanej na Wydziale Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie pod kierunkiem ks. prof. zw. dr hab. Józefa Wolczańskiego, Kraków 2024, ss. 546.

Uwagi ogólne

Wybór kardynała krakowskiego Karola Wojtyły na papieża w sposób diametralny zmienił położenie zarówno Kościoła katolickiego w Europie Środkowo – Wschodniej, jak i wchodzących w jej skład społeczeństw, pozostających pod dominacją ZSRS. Wyrazem tego były liczne obawy wyrażane przez sowieckich decydentów i podległych im przywódców państw satelickich dotyczące wpływu Jana Pawła II na religijność oraz podmiotowość mieszkańców tej części kontynentu. Przedłożona do zrecenzowania dysertacja doktorska autorstwa Radosława Janicy prezentuje okoliczności powstania w 1981 r. Fundacji Jana Pawła II w Rzymie oraz opisuje jej wielokierunkową działalność, na którą składają się realizowane w wymiarze międzynarodowym przedsięwzięcia o charakterze duszpasterskim, naukowym, edukacyjnym oraz charytatywnym i stypendialnym. Funkcjonując na tak wielu polach Fundacja zapisała się dobrze w annałach polskiej kultury, jak również na polu edukacji oraz nauki, oddziałując w duchu charakterystycznym dla posługi pontyfikalnej Jana Pawła II. Autor w swojej pracy zaprezentował wydarzenia dość nieodległe od terażniejszości. Zasadniczo krok taki zawsze stanowi spore wyzwanie dla podejmującego je naukowca. Tak jest też i w tym przypadku. Przyjętą perspektywą badawczą Doktorant objął bowiem okres od 1981 r. do 2014 r., choć jak też sam nadmienił, niekiedy ją także w sposób celowy przekraczał. Dlatego też wspomniana już bliskość czasowa opisywanych wydarzeń wywarła – odnotowany we wstępie przez Autora – wpływ na ostateczny kształt rozprawy za sprawą selektywnego i równoległego dostępu do dokumentacji archiwalnej dotyczącej różnych aspektów funkcjonowania Fundacji Jana Pawła II. Niewątpliwie taki stan rzeczy – choćby w sposób

pośredni – oddziaływał na możliwości stawiania przez Doktoranta hipotez badawczych i wzmacniał w narracji pracy jej warstwę faktograficzną kosztem analitycznej.

Metodologiczna oraz merytoryczna wartość rozprawy

Dysertacja zasadniczo obejmuje ponad 30 lat działalności Fundacji Jana Pawła II poczynając od jej powstania w 1981 r., aż do momentu kanonizacji jej założyciela w 2014 r. Przyjęta przez Autora konstrukcja pracy jest prawidłowa. Ukazuje ona w czterech rozdziałach genezę powstania Fundacji, jej struktury organizacyjne i wieloaspektową działalność. Również zastosowany przez Doktoranta zakres czasowy jest w pełni uzasadniony, choć niewątpliwie – co już sygnalizowałem - stanowi dodatkowe wyzwanie. Dopelnieniem całości rozprawy doktorskiej pozostają dość liczne tabele (w liczbie 24), ilustracje (163) oraz 4 aneksy źródłowe.

Autor podejmując tytułowe zagadnienie przeprowadził obszerną kwerendę biblioteczną znajdującą odzwierciedlenie w bibliografii. Z racji znaczenia pontyfikatu Jana Pawła II obejmuje ona także obcojęzyczną literaturę przedmiotu w postaci publikowanych źródeł, korespondencji, opracowań, okolicznościowych wystąpień czy informacji prasowych. W obecnej dobie ich uzupełnieniem pozostaje obficie i zarazem umiejętnie wykorzystywana – co charakterystyczne dla czasów współczesnych – netografia. Charakteryzując bogate w formę i treści piśmiennictwo wykorzystane w dysertacji Doktorant słusznie skonstatował, że publikacje dotyczące *sensu stricto* Fundacji Jana Pawła II nie są zbyt liczne, a literatura przedmiotu dotycząca jej funkcjonowania i roli jest raczej dość niska (zob. s. 10).

Na potrzeby pracy mgr Janica przeprowadził oraz podjął kwerendę źródłową w 14 archiwach. Wśród nich były placówki o statusie państwowym (Archiwum Akt Nowych oraz Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddziału w Krakowie), jak również kościelnym. Charakteryzując przydatność ich zbiorów Autor zastrzegł jednak, iż jego rozprawa „nie podejmuje wątku ewentualnej inwigilacji osób pracujących w Fundacji w Rzymie przez służby bezpieczeństwa, a także domniemanej współpracy tychże osób z bezpieczeńką PRL przed podjęciem przez nich pracy w Rzymie” (zob. przypis 29, s. 13 i s. 15). W tej materii, nie chcąc być podejrzanym o postawę opisywaną przez łacińską maksymę *pro domo sua* przyznam jednak, iż nie podzielam tej opinii dotyczącej braku zasadności wykorzystania archiwaliów wytworzonych przez Służbę Bezpieczeństwa, a przechowywanych obecnie w zasobie Instytutu Pamięci Narodowej. Przekonanie to argumentuję tym, iż w przypadku niniejszego dzieła, które

cechuje akcentowana już bliskość czasowa opisywanych wydarzeń, krytyczna lektura akt wytworzonych przez aparat bezpieczeństwa PRL przynieść może informacje dotyczące wewnętrznego, wręcz personalnego funkcjonowania Fundacji Jana Pawła II¹. Dodatkowo, Autor dość niekonsekwentnie stosuje się do wyartykułowanego powyżej przez siebie postulatu, odnosząc się jednak do *casusu* ojca Konrada Hejmo OP².

W dysertacji Doktorant wielokrotnie - w pełni słusznie - przywołuje osobę i dokonania Władysława Zachariasiewicza (zob. np. s. 95 i kolejne). Jednakże mankamentem jest, iż nie wykorzystał w niej spuścizny przekazanej przez niego do Archiwum Akt Nowych³. Istotnym uzupełnieniem bazy źródłowej monografii pozostają zebrane przez Autora relacje od osób zaangażowanych w różne dzieła Fundacji. Swoimi wspomnieniami podzieliły się z nim osoby z wielu krajów: Polski, Ukrainy, Wielkiej Brytanii, Watykanu i Włoch. Jest to jeszcze jeden argument podkreślający międzynarodowe oddziaływanie Fundacji. Docelowo listę potencjalnych relantów można jeszcze jednak powiększyć, a rezultat takiego kroku podniósłby walory naukowe dysertacji. W niektórych przypadkach uzyskane w ten sposób informacje mogłyby poszerzyć, czy wręcz uszczegółowić warstwę faktograficzną rozprawy.

We wstępie Autor sprecyzował cel badawczy swojej pracy jako „ukazanie genezy, działalności kulturowej, naukowej, charytatywnej i duszpasterskiej, dorobku (...), a także misji i przemian polskiej Fundacji Jana Pawła II we Włoszech na przestrzeni lat 1981 -2014” (zob. s. 10). Towarzyszyło mu też przekonanie o konieczności „udokumentowania dziejów instytucji erygowanej przez środowiska polonijne świata i Kościół w Polsce przy współdziałaniu Jana Pawła II w 1981 roku” (zob. s. 14). Ten rozbudowany dezyderat Doktorant zasadniczo wypełnił. We wspomnianej partii tekstu Autor zaakcentował też ograniczenia w dostępie do archiwaliów ukazujących finansowo – prawną stronę działalności Fundacji Jana Pawła II. Pewnym niedopatrzeniem, łatwym do wyeliminowania, jest umieszczenie - zgodnie z faktycznym stanem rzeczy – informacji opisujących przyjętą przez niego metodę badawczą tj. analityczno – syntetyczną w opisie bibliograficznym rozprawy, a pominięcie jej we wstępie.

Dzieło otwiera rozdział pierwszy, ukazujący troskę Jana Pawła II o Polonię i Polaków mieszkających poza granicami kraju, wyrażaną przez cały pontyfikat. W tej partii

¹ Zob. A IPN BU 0449/5, t. 73, 1970 – 1989, Materiały informacyjne Departamentu I MSW dotyczące prasy zagranicznej, sytuacji "Solidarności" przed wyborami w Polsce w 1989 roku. Międzynarodowe organizacje i stowarzyszenia, m.in. Fundacja im. Jana Pawła II, Instytut Nauk Prawniczych EWG w Trier, Międzynarodowa Organizacja Postępu, amerykański "Ośrodek Kulturalny dla Europy Wschodniej".

² Zob. przypis 306, s. 81 – 82.

³ Zob. AAN, Akta Władysława Zachariasiewicza, sygn. 2/25480/0.

tekstu Autor na zasadzie antecedenencji przedstawił los powojennej Polonii we Włoszech, jak również dzieje umiejscowionych w tym kraju polskich ośrodków religijnych, naukowych i kulturalnych. Osobny podrozdział poświęcił duszpasterstwu polskiemu we Włoszech i w Stolicy Apostolskiej. W opisie tym Autor nazbyt szeroko stosuje określenie Polonia, zapominając o tym, iż w odniesieniu do znacznej części naszych rodaków mieszkających poza obecnymi jego granicami, pozostaje ono dyskusyjne. W przypadku bowiem Polaków osiadłych od wieków na terenie współczesnej Litwy, na Ukrainie czy Białorusi, bardziej precyzyjnym – moim zdaniem – pozostaje sformułowanie „Polacy za granicą”, stosowane zresztą dość powszechnie np. przez Senat RP.

Za wymagający korekty uznaję wyrażony przez Doktoranta pogląd, iż „ambasada PRL w Rzymie nie przejawiała żadnej inicjatywy wobec polskich uchodźców” (zob. s. 23). Wyrazem tego niech będzie fakt, iż wspomniany na tej samej stronie Stanisław Obara z Wydziału Konsularnego, „zajmujący się sprawami nowej emigracji we Włoszech”, to faktycznie wieloletni funkcjonariusz wywiadu PRL (Departamentu I MSW). W 1985 r. w stopniu majora został on oddelegowany i zatrudniony „w instytucji przykrycia na stanowisku wicekonsula w Ambasadzie PRL w Rzymie” w celu realizowania zadań wywiadowczych⁴.

Bezpośrednio z tematyką pracy związany jest jej rozdział II, zatytułowany „Struktury organizacyjne Fundacji Jana Pawła II”. Doktorant w sposób klarowny opisał genezę jej powstania oraz wizję funkcjonowania, wyrażoną przez papieża w wielu jego wystąpieniach. Przekładała się ona na fakt, iż Fundacja stała się bardzo szybko „repozytorium oraz nośnikiem duchowego i materialnego dziedzictwa pontyfikatu Jana Pawła II w przyszłość (zob. s. 91)”. W oparciu o udostępnione mu materiały Autor zaprezentował kompetencje i zmieniający się na przestrzeni lat skład Rady Administracyjnej Fundacji. Warto nadmienić że, czynione przez niego starania, mające na celu zrekonstruowanie pełnego gremium osób tworzących wspomnianą radę, okazały się zadaniem dość trudnym (zob. s. 94). Dlatego też docenić należy jego dążenia zmierzające do odtworzenia jej składu personalnego. W tej części opracowania Doktorant zarysował też zasady funkcjonowania Domu Polskiego w Rzymie z uwzględnieniem aspektów materialno – ekonomicznych. Informacje te pozwalają z dość szerokiej perspektywy spojrzeć na jego działalność także od strony kadrowo/personalnej, za sprawą sporządzonych przez Autora wykazów zakonników, zakonnice oraz członkiń żeńskich instytutów świeckich

⁴ A IPN BU 003175/1032, Akta personalne Stanisława Obary, Wniosek, Warszawa 26 XI 1985 r., k. 198. O znaczeniu dla SB diaspory polskiej w Rzymie świadczy fakt, iż w Wyższej Szkole Oficerskiej MSW im. F. Dzierżyńskiego przechowywano trzyodcinkowy film dokumentalny pt. „Uchodźcy nad Tybrem”. A IP BU 03202, 26 t. 1, Film pt. „Uchodźcy nad Tybrem”.

zatrudnionych w Domu Polskim. Niewątpliwie dane, te tak istotne dla wszelkich dzieł o charakterze biograficznym, podnoszą wartość naukową i poznawczą rozprawy. Ich zamieszczenie świadczy korzystnie o Autorze. Tym bardziej, że powstały one pomimo pewnych trudności z dostępem do materiałów archiwalnych. Towarzyszy im opis zaangażowania zakonnic ze Zgromadzenia Najświętszego Serca Jezusowego (potocznie nazywanych Sercankami, zob. s. 141 – 145), jak również zakonników ze Zgromadzenia Braci Serca Jezusowego (zob. s. 145 - 147) w pracę na rzecz Fundacji Jana Pawła II. Ukazanie ich trudu na rzecz Domu Polskiego, wystawia dobre świadectwo Doktorantowi i w przyszłości służyć może innym badaczom.

W rozdziale tym ukazane zostały też kwestie stypendialne, nabierające na znaczeniu po 1989 r., kiedy to zaczęto za ich przyczyną wspierać przedstawicieli okupowanych do tak niedawna narodów Europy Środkowo - Wschodniej (zob. s. 191). Bogactwo faktograficzne monografii tworzy także kompetentne zaprezentowanie realiów powstania i funkcjonowania Domu Fundacji Jana Pawła II w Lublinie, do którego już po krachu komunizmu, zaczęli przybywać wspomniani stypendyści. Ten aspekt działalności Fundacji został przez Autora naszkicowany w sposób interesujący, choć z pewnością zagadnienie to trudno uznać za w pełni opisane, zarówno od strony faktograficznej, jak i w ujęciu socjologiczno – biograficznym. W przyszłości opracowanie tego typu stanowić może istotne poszerzenie podjętej przez Doktoranta perspektywy badawczej.

Fundacja Jana Pawła II *de facto* od początku swojego istnienia na miarę swoich możliwości starała się odpowiadać na liczne wyzwania powstające na polu duszpasterskim, edukacyjnym, czy nawet charytatywnym. Zagadnienie to nie uszło też uwadze Autora, który odtworzył jej udział w akcji wysyłania do Polski, ogarniętej potwornym kryzysem gospodarczym, tak bardzo potrzebnych lekarstw, jak i deficytowej żywności (zob. s. 163). Pomoc ta nabierała szczególnego znaczenia w okresie stanu wojennego. Fundacja Jana Pawła II odegrała także ważną rolę we wspieraniu uczestników letnich strajków solidarnościowych w 1988 r., przekazując ich rodzinom stosowną pomoc. Wspomniane wsparcie świadczone w dekadzie lat 80. XX wieku było wymiernym wyrazem solidarności, jak i praktycznym przejawem realizacji zalecenia miłości bliźniego.

To bogactwo form i przestrzeni, które zagospodarowywała Fundacja, scharakteryzowane zostało w kolejnym już rozdziale III, treściowo najobszerniejszym, bo liczącym ponad 160 stron i prezentującym „Działalność Fundacji Jana Pawła II”. Wykorzystując dostępne źródła i literaturę przedmiotu Doktorant, wykazując dobrą orientację

w podejmowanej tematyce, odtworzył aktywność Polskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej, Uniwersytetu Letniego Kultury Polskiej w Rzymie, Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II. Rozwinął też wcześniej zaledwie wzmiankowaną kwestię pomocy stypendialnej, udzielanej szczególnie hojnie w latach 90. XX wieku oraz ukazał znaczenie wydawania „Kroniki Rzymskiej”. Dużo uwagi poświęcił też wadze, jaką kierownictwo Fundacji przywiązywało do uroczystości rocznicowych związanych z jej powstaniem, jak i początkami pontyfikatu Jana Pawła II. W dysertacji poruszył też kwestię przyznawania nagrody Fundacji Jana Pawła II.

Wspomniany rozdział wraz z poprzedzającą go partią tekstu (rozdział II) są kluczowe dla całokształtu i spójności rozprawy doktorskiej. Zawiera on też szereg informacji prezentujących znaczenie Fundacji dla rozwoju polskiej nauki. Wyrazem tego jest m.in. subsydiowanie naukowcom z Polski pobytu we Włoszech, podczas którego przeprowadzali oni kwerendy w tutejszych placówkach archiwalnych, jak również publikowanie monumentalnego dzieła „Bullarium Poloniae”, którego tomy III – VII wydał Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie. Warto też zwrócić uwagę na fakt, iż uczestnicząc w powstaniu szeregu książek, jak i specjalistycznego wielotomowego wydawnictwa: „Jan Paweł II. Bibliografia polska”, Fundacja pozostawała jako emigracyjny i niezależny ośrodek wydawniczy poza wpływami i zasięgiem oddziaływania ówczesnej komunistycznej cenzury. Doktorant w sposób kompetentny ukazał też prowadzoną przez niego działalność wydawniczą. Co jednak istotne, opisując funkcjonowanie Polskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej Autor przedstawił także w sposób interesujący jego osiągnięcia na polu międzynarodowym. Zamieszczone w tej części dysertacji treści stanowią punkt wyjścia dla badań szczegółowych, dotyczących roli Fundacji w życiu Kościołów partykularnych oraz w kształtowaniu inteligencji katolickiej w poszczególnych krajach świata. Lektura całego rozdziału skłania też do przyznania racji ks. Zdzisławowi Peszkowskiemu, który w 1984 r. po wizycie w Ośrodku Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II, stwierdził, że „historia pontyfikatu, tutaj zbierana przeplata się z historią narodu” (zob. s. 248).

Zawartość rozdziału IV ukazuje oddziaływanie Fundacji Jana Pawła II na Polaków oraz mieszkańców innych krajów za sprawą powstałych na całym świecie Kół i Towarzystwa Przyjaciół Fundacji. Mgr Radosław Janica prezentując to zagadnienie udokumentował ich międzynarodową działalność, prowadzoną w szeregu krajów globu przez 48 jednostek związanych z Fundacją. Słusznie w prowadzonej narracji podniósł wagę wsparcia

materialnego, udzielanego przez nie Fundacji, wskazując tym samym na ich uniwersalny charakter i szerokie oddziaływanie.

Dzieje Koła Przyjaciół Fundacji w Polsce stanowią kanwę kolejnego podrozdziału, który pretenduje do roli swoistego kompendium, prezentującego jego funkcjonowanie od strony prawnej i personalnej. Doktorant osobno też omówił wyróżnienia, jakimi zostali uhonorowani członkowie Kół Przyjaciół Fundacji Jana Pawła II, jak również przemówienia papieskie, kierowane przy różnych okazjach do ich członków.

Zwieńczeniem rozprawy pozostaje zakończenie, w którym Autor scharakteryzował główne cele Fundacji Jana Pawła II i podległe mu agendy. Jak słusznie dowodzi, na przestrzeni kilkudziesięciu lat ulegały one zmianie. Konstruując tę partię tekstu, Doktorant nie tylko skoncentrował się na podsumowaniu własnych badań naukowych, lecz także wskazał obszary, które wymagają dodatkowej refleksji badawczej. Za takowe uznał kwestie strukturalne i organizacyjne wewnątrz Fundacji, zagadnienia związane z pomocą stypendialną, czy sprawy dotyczące funkcjonowania Kół Przyjaciół Fundacji. Wyartykułowanie ich poczytać należy *in plus* Doktorantowi, który tym sposobem daje świadectwo swojej dojrzałości badawczej.

Uwagi szczegółowe:

s. 5 - we wstępie, pisząc o okrucieństwach II wojny światowej, Autor wspomniał o brutalności niemieckiej okupacji, objawiającej się zamiarem unicestwienia polskiego narodu i jego kultury. Niestety w tym wprowadzeniu nie zawarł żadnej wzmianki dotyczącej roli Związku Sowieckiego i podległych mu agend w dziele niszczenia polskości na ziemiach Wschodnich II RP, począwszy od 1939 r. To niedopatrzenie należy moim zdaniem wyeliminować.

s. 33 – przy opisie realiów powstania i początkowego okresu działalności Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych, warto przywołać następujące artykuły: M. Dębowska, *Eugeniusz Reczek TJ – pierwszy kierownik Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych*, [w:] *W służbie nauki, wychowania i wartości. Szkice biograficzne o lubelskim środowisku naukowym*, red. R. Skrzyński, M. Łobacz, B. Borowska, Lublin 2015, s. 215-233; H. Fokciński, *Powstanie i działalność Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych w Rzymie*, „Informationes”, 1976, nr 1, s. 8 – 13.

s. 111, 112 – proszę ujednolicić pisownię: Clement czy Klemens Zabłocki.

s. 82, przypis 306 - przywoływany raport: *Sprawa o. Konrada Hejmo. Działania Służby Bezpieczeństwa przeciwko Kościołowi Katolickiemu w latach 1975 – 1988* nie jest anonimowy. Proszę wymienić jego Autorów w postaci: Andrzej Grajewski, Paweł Machcewicz, Jan Żaryn.

s. 153 – w tabeli nr 10 Autor wymienił dyrektorów i duszpasterzy Domu Polskiego Jana Pawła II w Rzymie w latach 1980 – 2014. Wśród nich znalazł się ks. Jan Wątroba, obecny biskup diecezji rzeszowskiej, którego okres posługi duszpasterskiej we wspomnianym ośrodku zakończył się 30 VI 1985 r. Autor na podstawie dostępnych danych nie zdołał ustalić daty jej rozpoczęcia. W tym przypadku postulowałbym podjąć próbę zebrania relacji od ks. bp. Jana Wątroby.

s. 157 – 162 – w tekście głównym Doktorant zamieścił tabelę nr 11, zatytułowaną „Książki, pamiątki i filmy wydane staraniem Domu Polskiego Jana Pawła II w Rzymie w latach 1980 – 1985”. Wyszczególnił w niej i pokrótce zaprezentował 21 pozycji. Zaburza ona nieco konstrukcję i przejrzystość rozdziału, dlatego proponowałbym rozważyć przeniesienie jej do aneksu źródłowego, zamieszczonego na końcu monografii. Tym bardziej, że treść tabeli została omówiona w zakresie wystarczającym w formie opisowej.

s. 272 – prawidłowa nazwa jednostki w której służył – niestety, nie wymieniony z imienia i nazwiska żołnierz - brzmi: II Wileńska Brygada Armii Krajowej.

s. 325 i 326 – częściowe powtórzenie tej samej informacji dotyczącej ilości osób, które dzięki fundacji uzyskały stypendia, stopień doktorski czy tytuł profesorski.

Konkluzja

W oparciu o przedłożone powyżej wnioski i uwagi, całościowa ocena rozprawy doktorskiej jest pozytywna. Dysertacja mgr. Radosława Janicy wpisuje się zarówno w nurt badań nad dziejami polskiej emigracji we Włoszech, jak również pontyfikatu Jana Pawła II i jego spuścizny. Podjęte przez Autora zagadnienie badawcze jest niezwykle bogate w wydarzenia, które łączą w sobie aspekty z zakresu historii społeczno – politycznej, dziejów Kościoła czy wpisują się w badania nad historią polskiej kultury i dziedzictwa narodowego. Doktorant dobrze orientuje się w podjętej problematyce i zasadniczo w sposób odpowiedni dokonał zarówno wyboru źródeł, jak i literatury przedmiotu. Co nie znaczy, że w odniesieniu do tych pierwszych nie można by tego zbioru poszerzyć. Język opracowania odpowiada kryteriom stawianym pracom naukowym.

Dysertacja posiada charakter przemyślany i stanowi dzieło, w którym Autor wprowadził do obiegu naukowego wiele nowych informacji, zwracając uwagę badaczom dziejów Polonii i Polaków za Granicą, jak i historii Kościoła oraz kultury polskiej, na znaczenie Fundacji Jana Pawła II w Watykanie. Poszerzył też zakres wiedzy dotyczący jej funkcjonowania i roli, jaką odegrała ona również na niwie międzynarodowej w latach 1981 - 2014. Oczywiście nie sposób nie dostrzec pewnych potknięć Autora, które odnotowano w ocenie merytorycznej i metodologicznej rozprawy doktorskiej oraz w uwagach szczegółowych. Jednakże w sposób dość łatwy można je usunąć czy zniwelować. Wnioski zawarte w monografii znajdują odzwierciedlenie w materiale źródłowym i przedstawione zostały w oparciu o szerokie spektrum problemowe. Praca doktoranta wypełnia też istniejącą w polskiej historiografii lukę, dotyczącą powstania, działalności oraz dziejów Fundacji Jana Pawła II.

Mając powyższe na względzie, wnoszę o dopuszczenie Pana mgr. Radosława Janicy do kolejnych etapów przewodu doktorskiego.

Mariusz Krysztofiak